

Завдання викладача допомогти своїм студентам виробити власну оптимальну стратегію автономного навчання, щоб воно стало основою усвідомленої самостійної неперервної освіти в залежності від своїх особистих та професійних потреб, і допомагало сформувати гнучку реакцію на можливі професійні зміни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А.А. К вопросу об определении понятия «дистанционное обучение» / А.А. Андреев // Открытое образование. – М., 1998. – № 4.
2. Гарбуза Т.В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземної мови в системі дистанційного навчання університетів Великої Британії. – Рукопис: дисертація на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук за спец.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Т.В. Гарбуза; ЖДУ ім. Ів. Франка. – Житомир, 2015. – 236 с.
3. Густырь А.В. К определению терминологического стандарта открытого и дистанционного образования / А.В. Густырь // Проблемы нормативно-правового обеспечения открытого образования. – М., 2001.
4. Мазаракі А. Навчання і виховання – органічно-єдиний процес / А. Мазаракі // Вища школа. – К., 2004. – №5-6.
5. Методи та принципи дистанційного навчання // Матеріали семінару, проведеного Радою Міжнародних наукових досліджень та обмінів. – К., 1999.
6. Назаренко В.А. Дистанционное обучение иностранным языкам: принципы, преимущества и проблемы / В.А. Назаренко, В.А. Дугарцыренова // Весник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – М., 2005.
7. Острожная Т.Н. Развитие дистанционной формы обучения в вузах и место иностранных языков в этом процессе / Т.Н. Острожная // Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування. – Дніпропетровськ, 2011. – Т.2. – С. 33-35.
8. Панарина Н.А. Дистанционное обучение: К вопросу об основных понятиях / Н.А. Панарина // Социологическое исследование. – М., 2004. – №4.
9. Проценко Н.В. Дистанційне навчання іноземних мов в системі комп'ютерних та інформаційних технологій / Н.В. Проценко // Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування. – Дніпропетровськ, 2011. – Т.2. – С. 59-61.
10. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вузів України / С.М. Амеліна [та ін.]. – К.: Ленвіт, 2006. – 117 с.
11. Солдатник В.И. Проблемы создания и развития открытого образования в России / В.И. Солдатник // Открытое образование. – М. 1999. – № 5.
12. Хассон В. Критерії якості дистанційної освіти / В. Хассон, Е. Вотерман // Вища школа. – К., 2004.
13. Шмирова О.В. Використання сучасних інформаційних технологій при викладанні іноземних мов / О.В. Шмирова // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острого: Вид-во НУ «Острозька академія». – Вип. 11. – 2009. – С. 535-541.
14. Autonomy and Independence in language learning / Ed. by Benson and P. Voller. – London and New York: Longman, 1997. – 270 p.

О.Л. ВАКУЛЕНКО, Р.И. ПОПОВИЧ, И.А. ТИМОЩУК. ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ СТРАТЕГИЙ ДИСТАНЦИОННОГО ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТАННЫХ ЯЗЫКОВ В КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме. Рассматриваются вопросы актуальности дистанционного вузовского образования, как инновационной формы индивидуализации обучения иностранным языкам и постоянного обновления знаний. Уточняются некоторые ключевые термины этой системы, анализируются принципы и перспективы создания дистанционных курсов по иностранным языкам.

Ключевые слова: система дистанционного обучения, тьютор, профессиональная подготовка, содержание обучения, внедрение, профессионально ориентированные технологии, конкурентноспособность.

O.L. VAKULENKO, R.I. POPOVYCH, I.O. TYMOSCHUK. FORMATION AND DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGES DISTANCE LEARNING STRATEGIES IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN EDUCATION SYSTEM MODERNIZATION

The summary. The problem of distance education topicality as the innovation form of individual foreign language training and constant renovation of knowledge in Ukrainian higher school is dealt with in this article. The major concepts of this field are being defined, the principles and prospects of foreign languages distance courses creation are being analyzed.

Key words: system of distance education, tutor, content of education, professional training, implementation, competitiveness, professionally oriented technologies.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. О.В. Безкорвайна.

Одержано редакцією 09.03.2017 р.

УДК: 370.148

С.М. АМЕЛІНА

КОМУНІКАТИВНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Резюме. Стаття присвячена проблемі удосконалення викладання німецької мови професійного спрямування. Доведена ефективність комунікативної структури партнерської роботи. Пропонується ширше використовувати проекти, ділові ігри.

Ключові слова: комунікативна методика, німецька мова професійного спрямування, комунікація, студент.

© С.М. Амеліна, 2017

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне геополітичне положення України, процес інтеграції у загальноєвропейський економічний і освітній простір висувають нові вимоги до вивчення майбутніми фахівцями іноземних мов (особливо німецької як найбільш поширеної у країнах Євросоюзу). Щоб задовольнити потреби суспільства, необхідні суттєві якісні перетворення й змістові переорієнтації процесу навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах. Вони пов'язані, насамперед, з оновленням навчальних цілей, принципів, а також методів навчання іноземним мовам, і, як наслідок, з посиленням комунікативної спрямованості процесу оволодіння знаннями, уміннями і навичками, необхідними для іншомовної комунікації.

Використання у вищих навчальних закладах комунікативної методики навчання іноземним мовам створює реальні умови для підготовки не просто кваліфікованого фахівця, а людини, здатної до успішної іншомовної професійної й ділової комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми. Про актуальність пошуків нових методів навчання іноземним мовам і формування окремих аспектів професійної іншомовної компетентності, необхідність комунікативної спрямованості навчання свідчать численні публікації останніх років (І. Анічков, Н. Гез, І. Зимня, С. Ніколаєва [2], Є. Пасов [3], Т. Пахомова, О. Пінська, С. Шатілов та ін.). Витоки комунікативного методу навчання закладено у працях Л. Вітгенштейна, В. Матезіуса, Л. Щерби та ін. Концептуальні засади й технології комунікативної методики навчання іноземних мов представлені у працях О. Ветохова [1], Г. Китайгородської, Є. Пасова [3] та ін. Проте питання застосування комунікативної методики під час вивчення німецької мови професійного спілкування потребує більш детального дослідження.

Мета статті – розглянути переваги використання комунікативної методики навчання німецькій мові професійного спілкування у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікативна методика навчання базується на таких принципах: принцип мовленнєво-розумової діяльності; принцип індивідуалізації; принцип функціональності; принцип ситуативності; принцип новизни [3]. При цьому вона зорієнтована на дві основні цілі: розвиток умінь і навичок іншомовної комунікації у практиці спілкування; подолання психологічних бар'єрів перед спілкуванням.

Характерними для комунікативної методики навчання іноземній мові є: обмеження використання рідної мови у навчальному процесі; контекстне оволодіння лексикою, необхідною для конкретної ситуації спілкування; відсутність системності у вивченні граматики.

Інноваційні підходи до вивчення німецької мови закладено у «Рамкову програму з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України» («Rahmencurriculum für studienbegleitenden Deutschunterricht an ukrainischen Hochschulen und Universitäten»), розроблену на основі новітніх досягнень вітчизняної і зарубіжної педагогіки, психології, лінгвістики і методики викладання іноземних мов, що дозволяє організувати навчальний процес з урахуванням сучасних вимог до професійної підготовки майбутнього фахівця.

Виходячи з вищезазначеного, можна передбачити, що для майбутніх фахівців важливими є такі уміння: розпізнавання й аналіз завдань; прийняття, відбір, накопичення та передача інформації; уміння приймати й обґрунтовувати рішення, відстоювати їх, але також і відмовлятися від них; уміння працювати вдвох, у групі, в команді; уміння працювати самостійно, проявляти ініціативу; уміння адекватно обходитися з критикою [8].

Комунікативна спрямованість навчання німецькій мові забезпечується діалогічними вправами, іграми і пропозиціями проектної роботи. Під час використання різних ігрових форм студенти можуть вивчати й повторювати лексику, тренувати вживання термінів тощо.

Для підготовки публічного виступу, доповіді, презентації як одного із видів говоріння до слухачів студенти навчаються складати і використовувати тези, формулювати вступ (створюючи мотивацію до слухання), висловлювати свої думки короткими і чіткими реченнями, пояснювати терміни та складні за змістом фрази, наводити приклади для унаочнення сказаного [8, 147-148]. При цьому використовуються прийоми візуалізації і тренуються відповідні навички. Рекомендується наприкінці виступу спонукати слухачів до запитань, критики чи доповнень.

До умінь, важливих саме для професійної діяльності, можна віднести такі: розуміння і використання на практиці інструкцій, правил, приписів, описів матеріалів, машин і знарядь. Фахово-специфічними уміннями Д. Леві-Хіллеріх вважає уміння називати, перелічувати, обґрунтовувати, описувати, оцінювати, класифікувати, робити висновки, порівнювати тощо [8, 28].

Для забезпечення змістового наповнення варто, добираючи навчальний матеріал для проведення комунікативно-орієнтованих занять, враховувати:

- рівень фахових знань студентів і їхній комунікативний досвід;
- тематичне, понятійне і фонове наповнення інформаційних блоків навчального повідомлення;
- актуальність дидактичних матеріалів для самостійного виконання професійно-орієнтованих завдань (усна й писемна комунікація).

Найефективнішою формою навчальної комунікативної взаємодії у нашій практиці виявилась партнерська робота, під час якої група поділялась на пари. Кожна з них отримувала окреме завдання, яке вона виконувала самостійно. Як правило, всі пари отримували аналогічне завдання, а результати виявлялися різними. Ефективність взаємодії значною мірою залежала від того, як сплановані постановка і розподіл завдань, а також від здатності викладача бути спостерігачем і водночас надавати допомогу без активного втручання у роботу пар. Викладач не контролював спілкування, яке відбувалося між партнерами. Він брав на себе функцію спостерігача-консультанта, готового надати допомогу у разі потреби (тобто, коли за консультацією звернуться студенти).

Таку форму навчальної комунікативної взаємодії використовували для того, щоб: надати можливість студентам вільно висловлювати свою думку; допомогти їм повірити у власну здібність до продуктивного професійного спілкування; навчити встановлювати партнерські взаємини з різними людьми.

Результативною була і робота у групах (корпоративно-групова робота). Така форма співпраці була у нашому дослідженні завжди успішною, якщо виконувались певні умови, а саме: 1) Запропоноване завдання містило проблему, що вимагала аналізу або конструктивного рішення. 2) Постановка завдання робила комунікацію і співпрацю всередині групи не тільки можливою, але і необхідною.

Під час роботи в групах викладач втрачав монополію на інформацію. Він також переставав бути комунікативним центром, через який відбувається все спілкування, що проходить на занятті. Його роль на занятті зводилась скоріше до консультування, підтримки та допомоги у разі потреби. Для роботи у групах студенти поділялись на міні-групи (4-6 осіб) для дослідження певного питання чи виконання завдання, що є частиною загального завдання навчальної групи. Спільне рішення приймалось після обговорення результатів виконання завдань міні-груп. Таким чином, загальний результат залежав від якості виконаного кожною групою завдання і їх взаємодії між собою. Вимоги до викладача передбачали уміння чітко формулювати постановку завдань для всієї групи та міні-груп і спиралися на лідерів міні-груп. Спонтанність при утворенні груп сприяла кращій адаптації учасників спілкування до різних співрозмовників і допомагала підготувати їх до майбутнього професійного спілкування із різними партнерами. Комунікативна структура роботи у групах надавала можливість залучення до активної співпраці усіх студентів та саморегулювання їхньої оптимальної участі у співробітництві.

Комунікативна методика занять з німецької мови передбачає:

- оволодіння культурно-мовленнєвими нормами німецької мови;
- формування уміння граматно і правильно обирати мовні засоби в залежності від завдань професійного спілкування;
- усвідомлення стильових особливостей усної і писемної професійно-орієнтованої комунікації;
- оволодіння поведінковими вміннями в різних ситуаціях професійного спілкування;
- оволодіння вміннями і навичками публічних виступів.

Підібрані завдання були спрямовані на:

- збагачення словника (включаючи фразеологізми, професіоналізми, штампи офіційно-ділового стилю мовлення);
- засвоєння граматичних структур та практичне їх використання;
- коригування фонетичних похибок;
- адекватність використання мовних засобів;
- стильову відповідність висловлювання;
- чітке структурування монологічного та діалогічного говоріння;
- побудову логічної послідовності висловлювання;
- засвоєння мовленнєвих засобів аргументування власної позиції;
- оволодіння нормами мовленнєвого етикету.

Комунікативно-діяльнісна спрямованість навчання іноземній мові професійного спілкування означає, що фаховий, методично-стратегічний і соціально-орієнтований аспекти навчання є взаємозумовленими та взаємопов'язаними і мають практичне застосування. Такий підхід формує у студента здатність до самостійного навчання, спілкування і роботи в групі, до самокритики й відповідальності, сприяє набуттю студентами умінь, необхідних для професійної діяльності. Професійна і фахова спрямованість навчання розглядалась в тому сенсі, що фахові знання й уміння зумовлюють відповідну мовленнєву та соціальну діяльність, адже мова професії пов'язана, з одного боку, зі спілкуванням, типовим для багатьох сфер професійної діяльності людини, а з іншого – зі специфічним фаховим спілкуванням. При відборі навчального матеріалу враховувались схожість та відмінності між рідною культурою та культурою іноземних країн. Заняття з урахуванням міжкультурних аспектів навчало студентів сприймати «чуже», порівнювати «своє» й «чуже», знаходити відповідності й розбіжності. Студенти вчилися виявляти та використовувати національно забарвлені сталі мовні засоби і долати міжкультурні непорозуміння у повсякденних та професійних ситуаціях спілкування. Такі заняття активізували попередні знання і вміння студента, розвивали його здатність до співпраці, творчості, ініціативності; сприяли його активній участі у навчальному спілкуванні; формували здатність до ініціативної комунікації.

Автономне навчання передбачало, що студенти вчать засвоювати технології та стратегії навчання, самостійно підходити до вирішення проблем, переносити набуті знання і стратегії на інші сфери діяльності. Автономне навчання є основою усвідомленого самостійного неперервного навчання і формує гнучку реакцію на можливі професійні зміни [4, 14-16].

Висновки. Комунікативно-діяльнісна спрямованість занять з іноземної мови сприяє усуненню суперечностей між природним спілкуванням у соціумі та штучним спілкуванням на заняттях і дозволяє інтегровано тренувати комунікативні вміння для вільного застосування їх студентами у реальних ситуаціях. З цією метою особливе значення слід приділяти таким формам організації навчальної діяльності студентів, як рольові й ділові ігри, робота в групах, проектна діяльність. Вони допомагають формувати функціональну грамотність, виробляти навички побудови логічного висловлювання, закріплюють стійкі навички функціонально-правильного професійно-орієнтованого усного і писемного мовлення.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з вивченням проблем, які виникають при використанні комунікативної методики навчання іноземним мовам (відсутність системності при вивченні граматичного матеріалу, схильність до кліше і відповідно труднощів спілкування у нестандартних ситуаціях) і пошуком засобів їх подолання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ветохов О.М. Актуальні питання комунікативного навчання іноземних мов / О.М. Ветохов // Педагогіка і психологія. – 2006. – №1. – С.91-98.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання

- С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 116 с.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И. Пассов. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
4. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / С.М. Амеліна, Л.С. Аззоліні, Н.С. Беньямінова [та ін.]. – К.: Ленвіт, 2006. – 90 с.
5. Современный словарь по педагогике / сост. Е.С. Рапацевич. – Мн.: „Современное слово“, 2001. – 928 с.
6. Aebli, Hans. Zwölf Grundformen des Lehrens: eine allgemeine Didaktik auf psychologischer Grundlage; Medien und Inhalte didaktischer Kommunikation. – Stuttgart: Klett-Gotta, 1991. – 412 S.
7. Einsiedler W. Lehrmethoden: Probleme und Ergebnisse der Lehrmethodenforschung. – München; Wien; Baltimore: Urban und Schwarzenberg, 1981. – 216 s.
8. Levy-Hillerich D. Kommunikation in der Landwirtschaft: Kursbuch. – Berlin: Cornelsen Verlag, 2005. – 172 s.
9. Winkel R. Die kritisch-kommunikative Didaktik. In: Westermanns Päd. Beiträge 32 (1980) – S. 200-204.

С.Н. АМЕЛИНА. КОММУНИКАТИВНАЯ МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

Резюме. Стаття посвящена проблеме совершенствования преподавания немецкого языка профессиональной направленности. Доказана эффективность коммуникативной структуры партнёрской работы. Предлагается более широко использовать проекты, деловые игры.

Ключевые слова: коммуникативная методика, немецкий язык профессиональной направленности, коммуникация, студент.

S.M. AMELINA. COMMUNICATIVE METHOD OF TEACHING GERMAN FOR SPECIFIC PURPOSES

The summary. The article deals with the problem of improvement of teaching German for specific purposes. The effectiveness of communicative structure in partners' work is demonstrated. Wider use of projects, business and role plays is suggested.

Key words: communicative method, German for specific purposes, communication, student.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Л.Р. Пелех.

Одержано редакцією 22.03.2017 р.

УДК: 378.147:808.5

В.М. ЗІНЧЕНКО, О.К. СТЕПАНЕНКО

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦІВ НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Резюме. У статті розглянуто значення культури мовлення як складової педагогічної майстерності та важливого чинника професійного розвитку майбутніх інженерів-педагогів, а також запропоновано ефективні види робіт з формування культури мовлення студентів нефілологічного профілю.

Ключові слова: культура мовлення, педагогічна майстерність, професійно орієнтоване мовлення.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси розвитку інформаційного суспільства, суспільно-економічні зміни, зростання соціальної ролі особистості зумовлюють необхідність удосконалення змісту вищої освіти, спрямованого на забезпечення мовленнєвої компетентності особистості, здатної до різноаспектної комунікації в майбутній професійній діяльності. Належне володіння державною мовою у фаховій комунікації є важливим чинником її духовного й інтелектуального зростання.

Проте у мовленні студентів вищих навчальних закладів нефілологічного профілю існують певні негативні тенденції, обумовлені історичними й соціальними чинниками: двомовністю, відсутністю унормованого мовного середовища, романтизацією криміналітету, недостатньою поцінованістю в суспільстві людей інтелектуальної праці та представників творчої інтелігенції, орієнтованістю публічного простору на масову культуру. Лексика студентів часто тяжіє до активізації «знижених» лексичних засобів, до молодіжного жаргону, сленгу різних арготичних груп: музикантів, комерсантів, комп'ютерників. Мовлення молоді, зокрема й студентської, часто засмічене зайвими словами, словами-паразитами, словами-покручами. Побуває в студентському середовищі й таке ганебне явище, як суржик – штучно змішана, нечиста мова, гібрид української і російської мов.

Навчання у ВНЗ має сприяти формуванню вміння у студента нефілологічних спеціальностей навичок усного й писемного спілкування в реальних ситуаціях, які є базою для професійної діяльності; усвідомленню ним необхідності удосконалення власної культури мовлення, активізації його участі в процесі самостійного здобуття знань під керівництвом викладача.

Робота над культурою мовлення сучасного студента – майбутнього інженера-педагога – це велика виховна та навчальна робота з молодою людиною, яка повинна збагнути, що культура мовлення для людини з вищою освітою – маркер професійної придатності та життєва й професійна необхідність.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення численних досліджень і публікацій свідчить про інтерес до проблеми мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців різних галузей, оскільки в суспільстві відчувається гостра потреба у конкурентоспроможних кваліфікованих спеціалістах, які у своїй професійній діяльності здатні вільно послуговуватися державною мовою.